

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιιάδης

Απρίλιος 2013, Τεύχος 24

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιιάδης

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- Κύκλος Εκδηλώσεων για την Ανανέωση του Πολιτικού Συστήματος
→ «Εκδημοκρατισμός των πολιτικών κομμάτων», Αίθουσα Εκδηλώσεων του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 9 Απριλίου 2013, ώρα 17:00
- «Η διάσωση του ευρώ και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Αίθουσα διαλέξεων του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, 19 Απριλίου 2013, ώρα 17:00

Προγράμματα

- «Κινητικότητα πολιτών τρίτων χωρών εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;

Andrew Koppelman, Καθηγητής Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Northwestern

Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων είναι νόμιμος ήδη από το 1972; Το έτος εκείνο η πολιτεία του Νέου Μεξικού υιοθέτησε μέσω δημοψηφίσματος μια Τροποποίηση στο πολιτειακό της Σύνταγμα για την προστασία της ισότητας, σύμφωνα με την οποία απαγορεύονται οι διακρίσεις με βάση το φύλο. Το Νέο Μεξικό είναι η μοναδική πολιτεία η οποία δεν διαθέτει ειδική νομοθεσία που να ρυθμίζει το θέμα του γάμου μεταξύ ομοφύλων. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του νομικού συμβούλου της Σάντα Φε ο γάμος μεταξύ ομοφύλων είναι ήδη νομικά επιτρεπτός στην πολιτεία του Νέου Μεξικού. Στο έντυπο αίτησης γάμου της πολιτείας αυτής, όπως προβλέπεται από το νόμο, γίνεται αναφορά σε "αιτούντες αρσενικού και θηλυκού φύλου". Όμως, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση, η αίτηση παραμερίζεται από την Τροποποίηση για την προστασία της ισότητας και το συγκεκριμένο περιεχόμενο του νομοθετήματος αυτού, το οποίο δεν απαιτεί οι αιτούντες να ανήκουν σε διαφορετικό φύλο.

Το νομικό επιχείρημα είναι ισχυρό. Η διακριτική μεταχείριση απέναντι σε ζευγάρια που ανήκουν στο ίδιο φύλο αποτελεί διακριτική μεταχείριση που εδράζεται στο φύλο: αν η Λούση επιτρέπεται να παντρευτεί τον Φρεντ, αλλά ο Ρίκυ δεν επιτρέπεται να παντρευτεί τον Φρεντ, τότε (αν υποθέσουμε ότι ο Φρεντ αποτελεί επιθυμητό σύζυγο για αυτούς) ο Ρίκυ υφίσταται διακριτική μεταχείριση λόγω του φύλου του. Αυτό το υποστηρίζω εδώ και χρόνια.

Ως επί το πλείστον τα δικαστήρια δεν έδωσαν ποτέ σημασία στο επιχείρημα αυτό. Για όποιον αντιλαμβάνεται το νόμο ως ρεαλιστής, όπως ο Oliver Wendell Holmes, το επιχείρημα δεν ήταν καθόλου πειστικό ως μέσο πρόβλεψης για τη στάση που θα τηρούσαν τα δικαστήρια: όταν το δημοσίευσα για πρώτη φορά το 1989 θα έπρεπε να είναι κάποιος τρελός για να προβλέψει ότι θα βρισκόταν κάποιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Korrelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

δικαστήριο που να το κάνει δεκτό. Το κατά πόσον ήταν λογικά ορθό δεν είχε σημασία. Τα δικαστήρια είχαν την προδιάθεση να απορρίπτουν ένα τεράστιο φάσμα αιτημάτων για προστασία των δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων: ο γάμος μεταξύ ομοφύλων θεωρούνταν παραλογισμός από όλους εκτός από μερικούς εκκεντρικούς (στους οποίους συγκαταλέγομαι και εγώ). Οι πολιτιστικές προδιαθέσεις υπερνικούσαν τη νομική επιχειρηματολογία. Η ύπαρξη τόσο ισχυρών όπλων που να εδράζονται σε πολιτιστικές αντιλήψεις αποτελεί ντροπή για τη νομική σκέψη. Βέβαια είναι ξεκάθαρο ότι αποτελούν πηγή δικαίου, όπως είχε φανεί στην παλαιότερη σχετική νομολογία ([Singer v. Hara](#), 522 P.2d 1187 Wash. 1974). Όμως δεν υπάρχει κάποιος τυποποιημένος και νομικά αποδεκτός τρόπος να ενσωματωθεί αυτή η πηγή δικαίου στη νομική επιχειρηματολογία. Τα επιχειρήματα στην υπόθεση Singer είναι σε ακραίο βαθμό αδύναμα και όμως τα δικαστήρια τα αναπαράγουν εδώ και χρόνια.

Τώρα όμως το ακατανίκητο όπλο που χρησιμοποιούνταν εξαφανίζεται. Η κοινή γνώμη άλλαξε στάση, αποδεχόμενη το γάμο μεταξύ ομοφύλων με εντυπωσιακή ταχύτητα. Έτσι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα το επιχείρημα του Zamora να πείσει το δικαστήριο. Και αν συμβεί αυτό το δικαστήριο θα στηριχθεί σε πηγές δικαίου, που είναι εδραιωμένες εδώ και σαράντα χρόνια. Το δικαστήριο δεν θα αλλάξει τη νομοθεσία. Απλά θα συνάγει συμπεράσματα με αδιαμφισβήτητη θεμελίωση. Και σε αυτή, όπως και σε άλλες περιπτώσεις, η πολιτιστική εξέλιξη καθιστά δυνατό να απαιτήσουν οι ομοφυλόφιλοι τα συνταγματικά δικαιώματα που υπό μια έννοια ήδη είχαν.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

<http://balkin.blogspot.gr/22/03/2013>

Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους

Αλέκος Παπαδόπουλος, πρώην Υπουργός
Γιώργος Σωτηρέλης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Το πνεύμα αυτής της δεκαετίας οδηγεί σε σαρωτικές ανατροπές του διοικητικού μας συστήματος. Προκύπτει όμως ένα ερώτημα, που παραμένει αναπάντητο εδώ και πολλά χρόνια. Θέλουμε μία Δημόσια Διοίκηση που «θα διοικεί τον εαυτό της» ή μια Δημόσια Διοίκηση που «θα διοικεί την αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας»;

Υπάρχει φόβος οι μεταρρυθμιστικές απόπειρες που έχουν γίνει ή κυοφορούνται αυτή την περίοδο είτε να αποδειχθούν, όπως και στο παρελθόν, άτολμες,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

ατελέσφορες και αποσπασματικές, είτε να μας οδηγήσουν, βάσει των αλλοπρόσαλλων συχνά υποδείξεων των «δανειστών» μας, στην υιοθέτηση βεβιασμένων, εμβολωματικών αλλά και αμφίβολης συνταγματικότητας λύσεων.

Η διοικητική αλλαγή είναι πρωτίστως υπόθεση και ευθύνη δική μας. Με αφορμή λοιπόν τη συζήτηση που έχει ήδη αρχίσει για την επικείμενη συνταγματική αναθεώρηση, τίθεται επιτακτικά το ζήτημα της επεξεργασίας ενός ολοκληρωμένου πολιτικού σχεδίου, με στόχο την εκβάθρων αναδιοργάνωση του διοικητικού συστήματος. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση για τη θεμελίωση ενός ισχυρού επιτελικού κράτους και μιας ουσιαστικής αυτοδιοίκησης, που θα συνδυάσουν τη δημοκρατία με την αξιοκρατία και την αποτελεσματικότητα, προκειμένου να ανταποκριθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις τεράστιες απαιτήσεις της συγκυρίας. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται, νομίζουμε, ένας νηφάλιος και απροκατάληπτος διάλογος, που δεν αφορά βέβαια μόνο το Σύνταγμα, καθώς πολλές από τις απαιτούμενες αλλαγές δεν προϋποθέτουν αναθεώρησή του. Στον διάλογο αυτόν θα προσπαθήσουμε σήμερα, με τις μικρές μας δυνάμεις, να συμβάλουμε, προτείνοντας ιδίως τα ακόλουθα:

Επιτελικά υπουργεία και θαρραλέα αποκέντρωση. Να υιοθετηθεί επιτέλους και στη χώρα μας ο επιτελικός χαρακτήρας των υπουργείων. Αυτό προϋποθέτει προσεκτικό διαχωρισμό των επιτελικών από τις εκτελεστικές αρμοδιότητες και διατήρηση στα υπουργεία μόνον όσων σχετίζονται με στρατηγικό σχεδιασμό και έλεγχο. Στα νέα υπουργεία είναι καιρός να καταργηθεί η παραδοσιακή διάρθρωση σε διευθύνσεις και τμήματα και να λειτουργήσουν νέες ευέλικτες δομές, όπως ομάδες διοίκησης έργου, ομάδες παραγωγής πολιτικής και εξειδικευμένα ελεγκτικά σώματα. Για τη στελέχωση των νέων υπουργείων θα απαιτηθεί περιορισμένος αριθμός υπαλλήλων, υψηλών προσόντων, που θα αναζητηθεί με ανοικτό διαγωνισμό μεταξύ όλων των υπηρετούντων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Μετά από αυτό, οι πάσης φύσεως μετακλητοί θα περιορισθούν δραστικά, συμπεριλαμβανομένων και των γενικών και ειδικών γραμματέων, είτε με κατάργηση θέσεων είτε με μετατροπή τους σε υπηρεσιακές, με ανοικτό διαγωνισμό και πενταετή θητεία.

Όλες οι εκτελεστικές αρμοδιότητες να μεταφερθούν είτε σε καθ' ύλην αποκεντρωμένους οργανισμούς είτε στην αυτοδιοίκηση, ιδίως δε στις αυτοδιοικητικές περιφέρειες, ο αριθμός των οποίων θα περιορισθεί σε επτά. Στη συνέχεια θα καταργηθούν οι (επτά) ισχύουσες αποκεντρωμένες

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

διοικήσεις, αφού τροποποιηθούν τα άρθρα 101 και 102 του Συντάγματος.

Βαθιές πολιτικοδιοικητικές τομές. Να δημιουργηθεί Ανεξάρτητη Αρχή με σκοπό την παρακολούθηση και αξιολόγηση όλων των διοικητικών και αυτοδιοικητικών φορέων, καθώς και την υποβολή προτάσεων για τη συνεχή προσαρμογή και αναβάθμιση της ποιοτικής λειτουργίας τους.

Να οργανωθούν συνταγματικά συγκεκριμένες διαδικασίες εκπόνησης Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου, που θα ενταχθεί σε πολυετές Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, ώστε να διασφαλισθεί η κοινωνικά προσανατολισμένη και δημοκρατικά νομιμοποιημένη σύμπραξη όλων των δυνάμεων της χώρας, στην προοπτική μιας αειφόρου και βιώσιμης ανάπτυξης.

Να μετατραπούν τα ΚΕΠ σε ολοκληρωμένα Τοπικά Διοικητικά Κέντρα που θα διεκπεραιώνουν αποκλειστικά όλες τις υποθέσεις των πολιτών. Για να γίνει αυτό, απαιτείται ριζική αναδιοργάνωση και στελέχωσή τους με την πρόσληψη ταλαντούχων νέων με ιδιαίτερες γνώσεις στην πληροφορική.

Να καταργηθεί το προληπτικό σύστημα ελέγχου για την παροχή του μεγαλύτερου μέρους διοικητικών αδειών, με παράλληλη αυστηροποίηση του κατασταλτικού ελέγχου, προκειμένου να απεμπλακεί το διοικητικό σύστημα από γραφειοκρατικές καθυστερήσεις αλλά και από τις εστίες συναλλαγής και αδιαφάνειας, που αποθαρρύνουν κάθε επενδυτική πρωτοβουλία.

Νέο καθεστώς του πολιτικού και διοικητικού προσωπικού. Να καθιερωθεί συνταγματικό ασυμβίβαστο μεταξύ των ιδιοτήτων του υφυπουργού και του βουλευτή, με παράλληλη καθιέρωση του θεσμού του «πληρεξουσίου υφυπουργού». Διατηρούμε κάποιες επιφυλάξεις για τη συνταγματική επέκταση του ασυμβίβαστου και στους υπουργούς, διότι το θέμα χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση και δημόσια συζήτηση. Προτιμότερη πάντως φαίνεται μια ενδιάμεση ρύθμιση του θέματος, προς την κατεύθυνση των ισχυόντων στην Αγγλία, δηλαδή του περιορισμού -με θέσπιση ενός συγκεκριμένου ποσοστού επί του συνόλου (π.χ. 5%)- του αριθμού των βουλευτών που μπορούν να λαμβάνουν το αξίωμα του υπουργού.

Να καταργηθούν οι συμβάσεις δημοσίου δικαίου για όλους τους υπαλλήλους και λειτουργούς του κράτους, με εξαίρεση τους υπηρετούντες στο δικαστικό σώμα, τις ένοπλες δυνάμεις, την αστυνομία και το διπλωματικό σώμα, των οποίων η μονιμότητα ή ισοβιότητα θα ισχύει μετά από πενταετή δοκιμαστική υπηρεσία. Όλοι οι άλλοι υπάλληλοι του κράτους (είτε εν στενή είτε εν ευρεία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

έννοια) θα προσλαμβάνονται εφεξής με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου είτε αορίστου είτε ορισμένου χρόνου, με σαφή οριοθέτηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους αλλά και με πρόβλεψη συγκεκριμένων διαδικασιών συνεχούς αξιολόγησης.

Να μειωθεί ο υπερβολικός σήμερα αριθμός (α) των ηγετικών στελεχών των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας (στρατηγών, ναυάρχων και πτεράρχων), (β) των αντιπροέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων, (γ) των Μητροπόλεων, με θέσπιση πληθυσμιακού κριτηρίου, σε συνεννόηση με τις Εκκλησιαστικές Αρχές.

Να θεσπιστεί ανώτατο όριο ηλικίας 75 ετών για την παραμονή οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργού σε οποιαδήποτε αμειβόμενη κρατική θέση πλήρους απασχόλησης (π.χ. Μητροπολιτών, μελών Ανεξάρτητων Αρχών, στελεχών ΔΕΚΟ και νομικών προσώπων).

Δημόσια οικονομικά. Να απεμπλακεί το Ελεγκτικό Συνέδριο, έπειτα από αναθεώρηση των σχετικών συνταγματικών διατάξεων, από οποιαδήποτε δικαστικά καθήκοντα, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί καλύτερα, με ριζική αναβάθμιση του ρόλου και των λειτουργιών του, στα καθοριστικής σημασίας ελεγκτικά του καθήκοντα.

Να καθιερωθεί συνταγματική υποχρέωση για έγκριση από τη Βουλή (αλλά και τη Γερουσία, αν γίνει δεκτή η πρόταση που έχουμε ήδη καταθέσει) κάθε επιπλέον ποσού δανειοδότησης του ελληνικού Δημοσίου, πέραν του προϋπολογισμού.

Να καταργηθούν, με συνταγματική διάταξη, οι φόροι υπέρ τρίτων, εντός πενταετίας από την αναθεώρηση του Συντάγματος.

Να απαγορευθούν συνταγματικά οι κλειστές χρήσεις του προϋπολογισμού πέραν του οικονομικού έτους.

Να συσταθούν, κατά τα διεθνή πρότυπα, δύο σύγχρονοι ανεξάρτητοι Οργανισμοί, ένας για την Είσπραξη Δημοσίων Εσόδων (ΟΕΔΕ) και ένας για τη Βεβαίωση Δημοσίων Εσόδων (ΟΒΔΕ).

Οι προτάσεις αυτές, φυσικά, δεν αποτελούν θέσφατα ούτε διεκδικούν την αυθεντία. Είναι περισσότερο καταστάλαγμα εμπειριών και έκφραση κοινής αγωνίας, χωρίς απολυτότητες και δογματισμούς. Για ένα όμως είμαστε βέβαιοι: η νέα δυναμική που απαιτείται, για μια πειστική και αποτελεσματική διαχείριση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, δεν μπορεί πλέον να επιτευχθεί με ιδεοληψίες του παρελθόντος και με αποστεωμένα, ατελή και κοντόφθαλμα μεταρρυθμιστικά εγχειρήματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα

Νίκος Α. Κωνσταντόπουλος, πρώην πρόεδρος του ΣΥΝ

«Τα ασυλλόγιστα χρόνια» εναλλάσσονται με «τα πικρά χρόνια» στη νεότερη ελληνική ιστορία, με πλοκή αρχαίας τραγωδίας. Οι ελληνικές κοινωνίες στην τραυματική πορεία αυτοπροσδιορισμού τους, μεταξύ ελληνικότητας κι ευρωπαϊσμού, παλαιοκομματισμού και εκδημοκρατισμού, σηματοδεύτηκαν από τη μόνιμη σχεδόν διάσταση μεταξύ συνταγματικών διακηρύξεων και πολιτικοθεσμικών πρακτικών, κοινωνικής πραγματικότητας και κρατικοκυβερνητικών λειτουργιών. Παρά τις δικτατορίες και τους πολέμους, τους διχασμούς κι εμφύλιους, την ξένη επιρροή και την εσωτερική φαυλοκρατία, η κοινωνία βρέθηκε, συχνά, πιο μπροστά από το πολιτικό σύστημα, που χωρίς διορατική στρατηγική συσσωρεύει αποτυχίες κι απώλειες ιστορικού χρόνου.

Επειδή οι εξελίξεις τρέχουν πιο γρήγορα από τους ρυθμούς των πολιτικών θεσμών και οι κοινωνικές διεργασίες βρίσκονται πιο μπροστά από τις συμπεριφορές του συστήματος, επιδιώχθηκε σταθερά να ελεγχθεί κάθε τάση αμφισβήτησης της κατεστημένης τάξης πραγμάτων, κάθε προσπάθεια ριζικής αναδιάρθρωσής της.

Ετσι, κάθε φορά που τα αδιέξοδα ακρωτηριάζουν την προοπτική πραγματικής προόδου, όταν οι πολίτες αντιδρούν στα κατά συνθήκη ψεύδη του διαβρωμένου συστήματος, προβάλλεται η ανανέωση και αναθεώρηση του Συντάγματος ως λυτρωτικό σύνθημα. Εντούτοις το πολιτικό σύστημα εξέθρεψε αρχηγικούς κομματισμούς και λαϊκισμούς, κυβερνητισμούς και παρεοκρατίες, που έδρασαν εχθρικά προς κάθε ριζοσπαστικό ανανεωτισμό και καλλιέργησαν το νοσηρό δημόσιο ήθος της καθεστωτικής διαφθοράς και διαπλοκής.

Η αναφορά, σήμερα, στην αναγκαία και δραστική αναθεώρηση του Συντάγματος επιβάλλεται να είναι απαλλαγμένη από δημαγωγίες και μελλοντολογίες. Και οι τρεις αναθεωρήσεις του Συντάγματος του 1975, το 1986, το 2001 και το 2006, υπηρέτησαν κυβερνητικές κι εκλογικές σκοπιμότητες, υπήρξαν συγκυριακές, χωρίς δυναμική αναδιάρθρωσης του δημοσίου βίου και έγιναν ερήμην του πολίτη, θεωρώντας τον λαό «εσωτερικό εχθρό» των δημοκρατικών θεσμών.

Το νέο Σύνταγμα, για την Ελλάδα του 21ου αιώνα, δεν μπορεί παρά να είναι ένας ζωντανός πολιτικός οργανισμός, που θα αντιμετωπίζει τα πραγματικά προβλήματα της παγκόσμιας κι ελληνικής πολιτικής έναντι της αγοράς, της Δημοκρατίας έναντι των εκφυλιστικών αλλοιώσεών της από

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

τους μηχανισμούς των νέων ιδιωτικών εξουσιών και της κυβέρνησης έναντι της ελλειμματικής αξιοπιστίας και ηθικοκοινωνικής νομιμοποίησής της. Το Σύνταγμα δεν είναι αφηρημένο πλαίσιο δεοντολογίας των θεσμών της Πολιτείας ούτε μόνο όργανο επιβολής της εξουσίας, αλλά και το μέσον προστασίας της κοινωνίας, θωράκισης των δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων και η διεκδίκηση τήρησης του Συντάγματος, η αντίσταση στην αυθαιρεσία της εξουσίας, η διεύρυνση των ορίων και του περιεχομένου της δημοκρατικής νομιμότητας, με διαφάνεια, λογοδοσία και κυρώσεις. Πολύ περισσότερο διότι η Ελλάδα βρίσκεται σε διεθνή επιτήρηση και η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και το Σύνταγμά της χάνουν την αυτονομία τους, την κυριαρχική τους υπόσταση και τη ρυθμιστική δυναμική τους.

Πρέπει λοιπόν να αλλάξει άρδην η όλη αρχιτεκτονική του μονοκομματικού πλειοψηφικού κοινοβουλευτισμού ή αλλιώς του δικομματικού φεουδαρχισμού, που κατάντησε την Ελλάδα «τιμάριο» της διαπλοκής και αποικία χρέους.

Αρκετά παιχνίδια πολιτικής διγλωσσίας και θεσμικής υποκρισίας παίχτηκαν στη δημόσια σκηνή, από σημαντικούς κι ασήμαντους, άχρηστους και επιτήδειους, ώστε να καρναβαλοποιηθεί η μοναδική περίοδος πολιτικής σταθερότητας και να μην αξιοποιηθούν τα αναμφισβήτητα συγκριτικά πλεονεκτήματά της. Τα ιδιοτελή παιχνίδια σκοπιμότητας με τους θεσμούς σάπισαν τους θεσμούς, διασπάθισαν το δημόσιο συμφέρον και εξαγρίωσαν την κοινωνία.

Κατά το Σύνταγμα, έχουμε Προεδρευόμενη Δημοκρατία. Ο Πρόεδρος, όμως, δεν «είναι ο ρυθμιστής του πολιτεύματος», αλλά σκιάδες σύμβολο, που συγκατανεύει στην κυβέρνηση. Αλλά και η Βουλή, υποβαθμισμένη, δεν ασκεί νομοθετικό έργο και πολιτικό έλεγχο, κατά το Σύνταγμα, γιατί είναι δέσμια της κομματικής κυβερνητικής πειθαρχίας. Τέλος, το προβληματικό πρωθυπουργοκεντρικό μοντέλο καταργεί το υπουργικό συμβούλιο, ως συλλογικό όργανο, και διατηρεί, ως εσωτερικό πυρήνα εξουσίας, το γραφείο πρωθυπουργού, με τους εκάστοτε τυχαίους και μοιραίους υπερεξουσιαστές εκτός κοινοβουλευτικού ελέγχου. Αυτός ο μεταπολιτευτικός κοινοβουλευτισμός, που δοξάστηκε ως μοντέλο ισχυρής διακυβέρνησης, τώρα ελεεινολογείται και από αυτούς που τον υπηρέτησαν, ακριβώς γιατί κακοποίησε τα καλύτερα κερτημένα συνταγματικού κοινοβουλευτισμού και δημοκρατικού πατριωτισμού.

Το εκλογικό σύστημα, ο Κανονισμός της Βουλής, η νομοθεσία για την οργάνωση της κυβέρνησης, οι ρυθμίσεις για την Προεδρία δεν χρειάζεται να περιμένουν τη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

συνταγματική αναθεώρηση για να αλλάξουν, ώστε να εξασφαλιστεί θεσμική ισορροπία και δημοκρατική αξιοπιστία. Σήμερα, οι εξεταστικές επιτροπές της Βουλής έχουν όλες τις αρμοδιότητες των ανακριτικών αρχών, αλλά στην πράξη συγκροτούνται με κυβερνητική πλειοψηφία, ως «κολυμβήθρα του Σιλβάμ» της εκτελεστικής εξουσίας και των αρεστών της. Ετσι, όμως, δεν αντιμετωπίζεται η διάχυτη διαφθορά ούτε κατοχυρώνεται η διαφάνεια. Δεν εξασφαλίζεται φορολογική δικαιοσύνη ούτε αξιοποιείται η λειτουργία της οικονομίας, της παραγωγής και της δίκαιης αναδιανομής. Για να ανακτηθούν όλες αυτές οι απώλειες, δεν χρειάζεται να περιμένουμε την αναθεώρηση, που θα ολοκληρωθεί ύστερα από δύο εκλογές και δύο Βουλές, την προαναθεωρητική και την αναθεωρητική. Το μεγαλύτερο μέρος των εκφυλιστικών αλλοιώσεων του δημόσιου βίου μπορεί και πρέπει να αντιμετωπιστεί με σειρά άμεσων νομοθετικών αναδιαρθρώσεων. Και η διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος μπορεί και πρέπει να αλλάξει από τώρα, ώστε να πορεύονται παράλληλα η αναθεώρηση του Συντάγματος κι ο προσοδευτικός εκσυγχρονισμός των θεσμών του πολιτικού συστήματος. Για μια ριζοσπαστική νέα αναθεώρηση του Συντάγματος, για την αναβάθμιση λαϊκής κυριαρχίας, εθνικής αντιπροσωπείας, Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, κομμάτων και διακυβέρνησης, μπορεί να αρχίσει από την επόμενη Βουλή η αναθεώρηση της διαδικασίας αναθεώρησης του άρθρου 110 του Συντάγματος, των κρίσιμων για τον έλεγχο και τις ευθύνες κυβερνητικών προσώπων και άλλων διατάξεων, με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα.

πηγή: Εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 10/03/2013

Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού

Με αφετηρία τη συζήτηση για τη συνταγματική αναθεώρηση

Δημήτρης Χριστόπουλος, Επικ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών και Μέλος του Συντονιστικού της Κίνησης για την Υπεράσπιση της Κοινωνίας και της Δημοκρατίας

Τη στιγμή που οι κυβερνητικές δυνάμεις φαίνεται πως έχουν συγκατανεύσει πλήρως στη διάλυση της εγγυητικής λειτουργίας του Συντάγματος, στην Αριστερά επιχειρείται να συγκροτηθεί ένας ιδεολογικός πόλος που με ρητορική παρρησία υπαγορεύει ότι «πρέπει να τα ξαναγράψουμε όλα από την αρχή, με πρώτο και καλύτερο το Σύνταγμα».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

Την άποψη αυτή μπορούμε να την ονομάσουμε «συνταγματικό βερμπαλισμό». Όπως θα προσπαθήσω να εξηγήσω στο άρθρο αυτό, η χρήση πομπωδών εκφράσεων χωρίς νόημα, προς εντυπωσιασμό του ακροατηρίου, δεν είναι απλώς ανούσια φλυαρία, όπως ο κοινός βερμπαλισμός· αντιθέτως, δημιουργεί καθοριστικούς κινδύνους απαξίωσης του πολιτικού λόγου της Αριστεράς, καθώς δείχνει πως όταν μιλάει για τους θεσμούς το κάνει προσχηματικά. Όπως αυτοί που μας κυβερνάνε σήμερα.

Η αντίληψη του συνταγματικού βερμπαλισμού κάνει λόγο για «νομικές επαναστάσεις» και «συντακτικές συνελεύσεις», καθώς ευαγγελίζεται μια συνταγματική αλλαγή που θα ξεπερνάει τα συμβατικά όρια της αναθεώρησης. Αυτή η αντίληψη, που την εξέφρασαν και ορισμένοι συνταγματολόγοι (εμφατικά ο Γιώργος Κατρούγκαλος, σε ηπιότερους τόνους ο Γιώργος Κασσιμάτης) στην πρόσφατη συνάντηση της Επιτροπής Εργασίας για τις αλλαγές στο κράτος, το πολιτικό σύστημα και το Σύνταγμα που συγκάλεσε ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ στην Αθήνα στις 21.2.2013, φαίνεται ότι διαπερνά το πνεύμα και κάποιων στελεχών.

Τα προηγούμενα ίσως και να φαίνονται ελκυστικά σε ένα ακροατήριο που προσδοκά με λαχτάρα ανατροπές: το 80% των Ελλήνων φαίνεται να θέλει αναθεώρηση, όπως καταγράφουν οι πολιτικές έρευνες, διότι, πολύ απλά, στην κατάσταση που έχει περιέλθει, ο κόσμος «διψάει για αίμα». Θα αποδώσει όμως τίποτε αυτή η συζήτηση ή θα μας δημιουργήσει μεγαλύτερα προβλήματα; Αλήθεια, φταίει το Σύνταγμα που φτάσαμε όπου φτάσαμε; Εξαιτίας του βιώνουμε την απαξίωση των θεσμικών εγγυήσεων; Ή μήπως παρά το γεγονός ότι έχουμε αυτό το Σύνταγμα οδηγηθήκαμε στην κατάντια του να υπάρχουν θεσμοί χωρίς κοινωνικό εκτόπισμα και νομιμοποίηση; Το ερώτημα είναι κρίσιμο, παρά τη ρητορικότητά του. Φυσικά, δεν φταίει σε τίποτε το Σύνταγμα που έχουμε οδηγηθεί σε αυτές τις πρωτόγνωρες –ακόμη και για τη χώρα μας– καταστάσεις θεσμικής εξάρθρωσης. Δεν έχει διατυπωθεί ούτε ένα τεκμηριωμένο επιχείρημα ότι το Σύνταγμα αποτελεί αιτία της θεσμικής ολίσθησης της Ελλάδας σήμερα. Αντιθέτως, το Σύνταγμα παραβιάζεται συστηματικά, προκειμένου να υλοποιηθούν τα μέτρα των Μνημονίων: ουσιαστικά, έχει πάψει να λειτουργεί ως θεμελιώδης κανόνας.

Προς αποφυγήν παρεξηγήσεων: φυσικά και δεν έχουμε ένα «τέλειο» Σύνταγμα. Μακράν εμού μια τέτοια αντίληψη. Εξάλλου, είναι αφόρητος ιδεαλισμός να πιστέψει κανείς ότι τέτοιο κείμενο υπάρχει στις απτές ζωές των ανθρώπων. Όμως, μεταξύ της παραδοχής ότι το Σύνταγμα μπορεί να γίνει καλύτερο και της αντίληψης «να το ξαναγράψουμε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Korrelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

όλο» υπάρχει χαώδης απόσταση. Να πούμε τα αυτονόητα: το Σύνταγμα δεν είναι φάρμακο «διά πάσαν νόσο και μαλακίαν». Έτσι (θέλει να) πιστεύει η αντίληψη που βλέπει στον κανόνα των κανόνων τη δυνατότητα ασκήσεων επί (συνταγματικού) χάρτου, κατά την προσφιλή συνήθεια της σύγχυσης της πολιτικής φιλοδοξίας με την πολιτική φιλοσοφία, από τη μεταπολίτευση έως σήμερα.

Τη συνήθεια αυτή την είδαμε να κυριαρχεί στην αναθεώρηση του 2001, οπότε εισήχθησαν στο Σύνταγμα διατάξεις των οποίων η λεπτομέρεια ξεπερνάει την ακρίβεια του κοινού νομοθέτη («βασικός μέτοχος», απαλλοτριώσεις κ.τ.λ.): από το άρθρο 14 ως και το άρθρο 17 του Συντάγματος μετράμε 7 ολόκληρες σελίδες. Σαν να διαβάζουμε κοινό νόμο ή προεδρικό διάταγμα... Ας θυμηθούμε πως, σε αντίθεση με την αναθεώρηση του 1986 που ασχολήθηκε μόνο με τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, στην αναθεώρηση του 2001 είχαμε δεκάδες αλλαγές θολού εκτοπίσματος, ενώ χρειάστηκε ακόμη μια, το 2008, για να καταργηθεί μια από αυτές, η επινόηση του «ασυμβίβαστου».

Η πολιτική κουλτούρα που υπαγορεύει πως όλες οι πολιτικές σκοπιμότητες, ακόμη και βραχείος χρονικού εκτοπίσματος, χωράνε στο Σύνταγμα καλλιεργήθηκε από το ΠΑΣΟΚ στις αναθεωρήσεις του 1986 και του 2001 — και ειδικώς στη δεύτερη, που, ως θεσμικό δημιούργημα, φέρει τη σφραγίδα του σημερινού του προέδρου. Ο ιδεολογικός πόλος της υπαγωγής της συνταγματικότητας στην πολιτική σκοπιμότητα σήμερα ψάχνει να αγκυροβολήσει στην Αριστερά, αφού πλέον το ΠΑΣΟΚ έκλεισε. Ο πόλος αυτός πρέπει όμως να ανασχεθεί. Ο πρώτος λόγος είναι απτά πολιτικός: ο συσχετισμός των πολιτικών δυνάμεων στην Ελλάδα δεν επιτρέπει σκέψεις για «συντακτικές συνελεύσεις» και τα τοιαύτα. Ούτε η αναφορά σε αυτές αλλάζει το συσχετισμό. Για την ακρίβεια, ούτως εχόντων των πραγμάτων, αν οδηγηθούμε σε μια λογική «να τα ξαναγράψουμε όλα», μπορούμε να είμαστε σχεδόν σίγουροι ότι η νέα συνταγματική γλώσσα θα είναι η οριστική ταφόπλακα του Συντάγματος ως κανόνα εγγυήσεων και δικαιωμάτων. Οπότε, αντί «να πάμε για μαλλί, θα βγούμε κουρεμένοι». Δεν μπορούμε, ελαφρά τη καρδία, να νομίζουμε ότι ήρθε και η δική μας ώρα να αφήσουμε το συνταγματικό μας στίγμα, τη στιγμή που η Ελλάδα έχει την πιο νεοσυντηρητική και νεοφιλελεύθερη συνάμα κυβέρνηση της μεταπολίτευσης, ενώ η Ευρώπη διάγει τις στιγμές που διάγει μέσω του δημοσιονομικού συμφώνου.

Επιπροσθέτως, μια σειρά επιβεβλημένες αλλαγές, στις οποίες συγκαταναύει ένα μείζον τμήμα του πολιτικού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

συστήματος, μπορούν μια χαρά να επέλθουν χωρίς συνταγματική αναθεώρηση: ενδεικτικά, η αλλαγή του εκλογικού συστήματος, οι σχέσεις επιτελικού κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης, η ρύθμιση της χρηματοδότησης των κομμάτων είναι ίσως από τις πιο σημαντικές.

Εκτός αυτού όμως, ακόμη και αν αφήσουμε στην άκρη τη δεδομένη αδυναμία μιας τόσο ριζοσπαστικής συνταγματικής τομής λόγω πολιτικών συσχετισμών, το επιχείρημα πάσχει στη μέθοδο και στις αρχές του. Το Σύνταγμα δεν είναι πανάκεια ούτε αποθετήριο πολιτικών κόλπων. Από κόλπα, μάλιστα, ξέρει και ο αντίπαλος, που έχει συμβάλει τα μέγιστα στην απονομιμοποίηση του θεσμικού κεκτημένου της μεταπολίτευσης, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε στον κίνδυνο της θεσμικής αφαιμάξης του κράτους δικαίου μαζί με την κοινωνική εξάρθρωση. Ειδικά ο συγκεκριμένος αντίπαλος ξέρει πολύ καλά από κόλπα με το Σύνταγμα.

Τον Ιούνιο του 2013 αρχίζει πάλι η συζήτηση περί αναθεώρησης, και φαίνεται ότι τα μαχαίρια ακονίζονται από τώρα. Η Αριστερά σε αυτήν τη συζήτηση έχει λόγους να προσέλθει προτάσσοντας ώριμα ζητήματα που έχουν λόγο να συζητηθούν: ανάμεσα στα πιο κρίσιμα, μεταξύ άλλων, είναι τα ζητήματα που άπτονται της παύσης των προνομίων του πολιτικού προσωπικού, οι σχέσεις κράτους-Εκκλησίας, το ερώτημα αν θέλουμε ή όχι συνταγματικό δικαστήριο. Σε άλλα πρέπει να στήσει ένα πειστικό ανάχωμα: κατεξοχήν στα ζητήματα της συνταγματοποίησης της δημοσιονομικής πολιτικής.

Με έναν λόγο, η Αριστερά πρέπει να πείσει τον εαυτό της ότι το Σύνταγμα και γενικότερα οι θεσμοί είναι πολύ σοβαρή υπόθεση, που αξίζει αυτοτελώς μια θέση δίπλα στον αγώνα για αλλαγή των συσχετισμών δυνάμεων στην κοινωνία. Διότι, και στο πεδίο του αγώνα για θεσμούς, συγκροτούνται ηγεμονίες που δεν μπορούμε να αφήνουμε ανεκμετάλλευτες. Κοινώς, η Αριστερά έχει λόγους να παιδευτεί: και να ταλαιπωρηθεί και να μάθει. Ειδάλλως, το ρίσκο είναι μεγάλο.

Η αρχή, όπως κάθε αρχή, είναι δύσκολη. Κυρίως διότι στις συνθήκες που έχει περιέλθει ο τόπος κομβικές έννοιες για τη δημοκρατία παρουσιάζουν συμπτώματα επικίνδυνου εκφυλισμού. Οι Έλληνες έχουν απολέσει την πίστη ότι το πολιτικό είναι (και) παίγνιο κανόνων, διότι οι κυβερνώντες μέχρι σήμερα –και σήμερα– τους ευτελίζουν.

Ας αποδεχτούμε λοιπόν ότι είναι αφόρητος ναρκισσισμός και συνάμα επικίνδυνος ιδεαλισμός να νομίσει κανείς ότι διά του Συντάγματος αλλάζει η κοινωνία. Οι ζωές των ανθρώπων δεν εξαρτώνται ούτε διαμορφώνονται από τα Συντάγματα, αλλά από την πραγματικότητα των σχέσεών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

τους με το κράτος και τις πρακτικές που ακολουθεί όταν διοικεί. Αυτή την πραγματικότητα, την πραγματικότητα των δικαιωμάτων μας, πρέπει να αναθεωρήσουμε και, όταν έρθει η στιγμή, με φειδώ και στόχευση να ασχοληθούμε με τη συνταγματική αναθεώρηση. Αλλιώς, με συνοπτικές διαδικασίες, οι καλών προθέσεων συνταματολογικές αναζητήσεις της Αριστεράς είναι πιθανό να την οδηγήσουν στη θέση που βρίσκεται σήμερα το ΠΑΣΟΚ όταν διεξάγει αντιρατσιστικό ή αντικροδεξιό αγώνα: και ορθά να μιλάει, κανείς δεν θα την παίρνει στα σοβαρά, διότι οι προθέσεις της θα αμφισβητούνται.

Εν κατακλείδι: το νεοφιλελεύθερο πείραμα που πραγματοποιείται στη χώρα δυσκολεύεται να φορέσει το κουστούμι του Συντάγματος της μεταπολίτευσης. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο δώρο από το να προσφέρει η Αριστερά τη δυνατότητα να το αποτελειώσει.

Και αυτό κανείς «σοφός» δεν θα μπορέσει να το σώσει...

πηγή: «ΕΝΘΕΜΑΤΑ», 02/03/2013

Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Κοσμήτορας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Πρόεδρος Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Καθώς διαδοχικά τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλήττονται με σφοδρότητα από την ύφεση και την ανεργία, η δυσπιστία για το μέλλον της Ευρώπης εξαπλώνεται ακόμη και ανάμεσα στους πιο αισιόδοξους φιλευρωπαϊστές. Μετά από τρία χρόνια αποτυχημένων μηχανισμών διάσωσης και διαψευσμένων προβλέψεων για την εξέλιξη των οικονομικών και κοινωνικών δεικτών, δεν χωρεί πλέον καμία αμφιβολία ότι το μοντέλο των περιοριστικών πολιτικών οδηγεί σε μια επώδυνη φθίνουσα πορεία. Εάν δεν ανακοπεί η πορεία αυτή, την οποία επέβαλε η συντηρητική κυβέρνηση της Γερμανίας, είναι εξαιρετικά πιθανή η διάλυση της ευρωζώνης και της ΟΝΕ, που θα συμπαρασύρει την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το σημαντικότερο στοιχείο που αναδεικνύουν έρευνες κοινής γνώμης σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί ίσως η σταθεροποίηση του ευρωσκεπτικισμού και της δυσθυμίας έναντι των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι λαοί της Ευρώπης, ακόμη και σε κράτη που δεν έχουν πληγεί έντονα από την κρίση, όπως η Γερμανία, η Αυστρία και η Φινλανδία, εμφανίζονται διαρκώς προθυμότεροι να επιστρέψουν στα εθνικά νομίσματα και να διαχωρίσουν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Μήπως ο γάμος μεταξύ ομοφύλων στο Νέο Μεξικό επιτρέπεται;», Andrew Koppelman
- «Προτάσεις για την αναθεμελίωση του κράτους», Αλέκος Παπαδόπουλος – Γιώργος Σωτηρέλης
- «Αρχή με ένα συνταγματικό δημοψήφισμα», Νίκος Κωνσταντόπουλος
- «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του συνταγματικού βερμπαλισμού», Δημήτρης Χριστόπουλος
- «Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι», Ξενοφών Κοντιάδης

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- Κύκλος Εκδηλώσεων για την Ανανέωση του Πολιτικού Συστήματος
- «Εκδημοκρατισμός των πολιτικών κομμάτων», Αίθουσα Εκδηλώσεων του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 9 Απριλίου 2013, ώρα 17:00

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

την τύχη τους από αυτή των πιο αδύναμων οικονομικά εταίρων. Πρόκειται δηλαδή για την αποδυνάμωση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, που είναι αλληλένδετη με τις πολιτικές λιτότητας στον ευρωπαϊκό Νότο.

Η Ευρώπη βρίσκεται σε μία από τις κρισιμότερες περιόδους της ιστορίας της. Πολιτικά διχασμένα, ανήμπορη να διαχειριστεί όχι μόνο το δημοκρατικό και κοινωνικό της έλλειμμα, αλλά ούτε το δημοσιονομικό, με ηγέτες χωρίς λάμψη, υπεύθυνη για την ύφεση και την πρωτοφανή ανεργία που προκάλεσαν στενόμυαλες πολιτικές επιλογές, η Ευρωπαϊκή Ένωση διευθύνεται από μία κλειστή ομάδα πολιτικών, τραπεζιτών και βιομηχάνων με ενίοτε αντικρουόμενα συμφέροντα, η οποία έχει κλείσει τα αυτιά της σε όλες τις εκκλήσεις, παραινέσεις ή διαμαρτυρίες. Εάν αυτή η στρατηγική δεν μεταβληθεί σύντομα η Ευρωπαϊκή Ένωση θα διαλυθεί, παραχωρώντας τη θέση της σε χωλές ομαδοποιήσεις κρατών, ανίσχυρες στην παγκόσμια σκακιέρα.

πηγή: Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», 19/03/2013

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- Στο πλαίσιο του Κύκλου Εκδηλώσεων για την Ανανέωση του Πολιτικού Συστήματος, το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Friedrich Ebert, διοργανώνει ανοικτή εκδήλωση με θέμα «Εκδημοκρατισμός των πολιτικών κομμάτων» στην Αίθουσα Εκδηλώσεων του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Λεωφόρος Αμαλίας 8), 9 Απριλίου, ώρα 17:00

Ομιλητές

Γιώργος Γεραπετρίτης, Επίκουρος Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

Martin Morlok, Καθηγητής Παν/μίου Heinrich Heine Düsseldorf

Μιχάλης Σπουρδαλάκης, Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

Teresa Bücker, Υπεύθυνη θεμάτων social media της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του SPD

Τη συζήτηση θα συντονίσει ο Δημήτρης Χαραλάμπης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Η διάσωση του ευρώ και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Αίθουσα διαλέξεων του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, 19 Απριλίου 2013, ώρα 17:00

Προγράμματα

«Κινητικότητα πολιτών τρίτων χωρών εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης»

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

- Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, σε συνεργασία με το Ελληνικό Ινστιτούτο Κρατικών Ενισχύσεων και το Ίδρυμα Friedrich Ebert, διοργανώνουν ανοικτή εκδήλωση με θέμα «Η διάσωση του ευρώ και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης», στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, (Αίθουσα διαλέξεων, 5ος όροφος, Νεοφ. Δούκα 4), 19 Απριλίου 2013, ώρα 17:00.

Ομιλητές

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Παν/μίου Πελοποννήσου,
Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Αντώνης Μεταξάς, Λέκτορας Παν/μίου Αθηνών, Πρόεδρος του
Ελληνικού Ινστιτούτου Κρατικών Ενισχύσεων

Martin Nettesheim, Καθηγητής Παν/μίου Tübingen

Ingolf Pernice, Καθηγητής Παν/μίου Humboldt, Διευθυντής του
Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου Walter Hallstein

Τη συζήτηση θα συντονίσει ο Κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Καθηγητής Μιχάλης Τσινισιζέλης

Προγράμματα

- «Κινητικότητα πολιτών τρίτων χωρών εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου-Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου εκπόνησε, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης (EDM), εστιασμένη μελέτη με θέμα: «Κινητικότητα πολιτών τρίτων χωρών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Σκοπός της μελέτης είναι να συμβάλει στην κατανόηση των κομβικών ζητημάτων και προκλήσεων που τίθενται για την ελληνική έννομη τάξη και διοικητική πρακτική σε σχέση με την ενδοκοινοτική κινητικότητα πολιτών τρίτων χωρών που έχουν αποκτήσει καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η μελέτη κατέγραψε και ανέλυσε το νομοθετικό πλαίσιο για τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου και αδειών διαμονής, κατέγραψε τη διοικητική πρακτική και την έκταση του φαινομένου μέσα από στατιστικά στοιχεία και επιχείρησε την ανάδειξη των βασικών εμποδίων στην ενδοκοινοτική κινητικότητα πολιτών τρίτων χωρών.